

FARK ! FARKI FARKETTİRENLER VE FARKINDALIK

Halit ÖZSÜT

İstanbul Tıp Fakültesi, İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, İSTANBUL
hozsut@turk.net

Fark, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde bir kimsenin veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım olarak tanımlanmaktadır.

20.yy'ın son dekadında ve 21.yy'ın ilk yıllarında gerek bireysel gerekse toplumsal bireyleri veya nesnelere birbirinden ayıran özellikler büyük ölçüde tırpanlanmaya ve de yok edilmeye çalışılmaktadır. Böylece önce insanlar sonra da nesnelere birbirine benzeştirilmeye ve aralarındaki farklar yok edilmeye çalışılmaktadır. Toplumda bazı kişiler ısrarla farklılıkların farkedilmesini ve korunmasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu yazıda farkı farkettilen insanlardan birkaçı anlatılacaktır.

ALİYE BERGER (24 Aralık 1903 – 9 Ağustos 1974)

Aliye Berger 1903 yılında İstanbul Büyükkada'da doğdu. Her yönüyle ilginç bir ailenin çocuğuydu. Babası Şakir Paşa ile amcası Sadrazam Cevat Paşa, zamanlarının aydın, sanata düşkün, yazar kişileri idi. Tarih yazarlıklarının yanı sıra, resim ve fotoğraf dallarında da çalışmaları olmuştu. Aliye Berger Şakir Paşa ailesinin en küçük çocuğuydu. İlk eğitimini küçük yaşlarda özel öğretmenlerden aldı. 1909-1912 yıllarında kurulmasına babasının öncülük ettiği ilkökula devam etti. Daha sonra 1.Dünya Savaşına kadar Notre Dame de Sion'a devam etti, okul savaş nedeniyle kapatılınca İstanbul'da Fransızca öğrenim yapan Madame Braggiotti'nin okuluna gitti, aynı zamanda resim ve piyano dersleri aldı. 1920 yılında lise mezunu oldu. Ondan sonra okullarla değil, edebiyat, şiir, resim ve müzikle ilgilendi. Macar sanatçı, virtüöz ve pedagog Carl Berger'den piyano dersleri aldı ve kendisiyle 23 yıl süren bir aşk yaşadıkten sonra evlendi. 6 ay sonra Carl Berger öldü ve kendisi Fahrelnisa Zeid'in yanına Londra'ya gitti. Üç yıl süreyle John-Buckland Wright'ın atölyesinde önce heykel, sonra da gravür çalıştı. Oymabaskı yöntemi üzerinde yoğunlaşan sanatçı 1951'de Türkiye'ye dönerek ilk kişisel sergisini açtı. Bunu Ankara, Londra, Viyana, Paris ve İslamabad'daki sergileri izledi, ölene kadar sergi açmaya devam etti. 1951-1954 arası oymabaskı yöntemini yaymak amacı ile, İstanbul manzaraları ve tebrik kartları üretti. Ayrıca 1954'de Yapı ve Kredi Bankası'nın 10.kuruluş yılı nedeniyle açtığı resim yarışmasında uluslararası jüri tarafından birinciliğe

layık görülmüştür. Oymabaskı yönteminde genellikle siyah-beyazın ara tonlarından da yararlanan sanatçı, kasap kağıdı, zımpara kağıdı ve tülbent gibi daha önce kullanılmamış malzemeleri de deneyerek bunların dokularından yararlanmıştır. Aliye Berger yapıtlarında konu olarak insanı, ilk bakışta önemli gibi görülmeyen günlük yaşamın alışılmış biçimlerini, İstanbul'un çeşitli köşelerinden görüntüleri ele almış ve bunları kimi zaman gerçek, kimi zaman da fantastik görünümle içinde, kendine özgü lirik bir "dışavurumcu" anlayışla yansıtmıştır.

Aliye Berger ne yaptıysa, ne gerçekleştirdiyse, ne çizdiyse içinden geldiği gibi yaptı, gerçekleştirdi, çizdi, kazıdı, oydu, bastı. Başka sanatçıları izledi, onlardan öğrendiği çok şey oldu; fakat tüm bunlar, Aliye Berger'e kendisine dönmeyi öğretti. Aliye Berger yapıtlarında yaşadığı, onun olan (güzellikleriyle, acılarıyla, aşklarıyla, ölümleriyle, başkaldırışı ve başgömleriyle, umutları ve umutsuzluklarıyla) dünyayı yansıtmak istedi ve yansıttı. Yapıtları yaşadıkları oldu. Aşkla yaşadı. Ölümler bile öldüremedi Aliye Berger'in içindeki aşkı. Coşkuyla, aşkla ve sevgiyle yarattı. Türk resminin izlediği gelişim sürecinde ne kuşak çatışmaları, ne anlamsız gruplar arası mücadeleleri ne de resim piyasasında var olmayı dikkate aldı. En büyük özelliklerinden biri toplumsal, sanatsal baskıların üzerine çıkma cesaretini göstererek, çizdikleriyle, boyadıklarıyla, düşünceleriyle sadece "kendisi" olmayı başararak, henüz tam olarak açılmamış olan bir "imge salgını", "imge yumağını" kurmasıdır. Aliye Berger'in gravürleri gerçekte gravür değil, her biri özgün, eşi olmayan çalışmalardır.

Türk sanatına çok sayıda eser kazandıran Aliye Berger, 1974 yılında, doğup büyüdüğü ve çok sevdiği Büyükkada'da yaşama veda etti; kendi kişiliği gibi renkli bir törenle Büyükkada'da defnedildi.

FATİH TERİM (1953-)

1953 yılında doğdu. Altı yaşından itibaren mahalle arasında futbol topunu ayağına değdirmeyen yapamamaya başladı. Okul hayatı, futbol kadar cazip gelmedi. Babasının isteği üzerine Motor Sanat Enstitüsüne girdi, fakat 2. sınıfta devamsızlıktan okulu bırakmak zorunda kaldı. 1969'da henüz 16 yaşındayken formasını giymeğe başladığı Adana

Demirspor'la futbol hayatı başladı. Üç yıl içinde Adana Demirspor'da takım kaptanlığına kadar yükseldi. Fatih Terim 6 yıl daha Adana Demirspor formasını giydi. 1972 yılında, santrafor Fatih, yeşil sahalarda fırtına gibi eserken, futbol otoritesi Fatih Somer ve Genç Milli Takım Antrenörü Gündüz Tekin Onay'ın dikkatini çekmekte gecikmedi. Milli takıma çağrıldı. Futbolculuk döneminde hayatını değiştiren en önemli maç ise Adana Demirspor'un Galatasaray'ı 1-0 yendiği maç oldu. Doksan dakika boyunca oynadığı futbolla göz doldurdu. Milli takımla birlikte gittiği Romanya maçı sonrası Galatasaray Kulübü'ne transfer oldu. O artık Galatasaray'lı Fatih idi. Sahalarda çizdiği lider, hırçın futbolcu portresi giderek daha da sert bir görünüm aldı. Galatasaray taraftarı Fatih'ten memnundu. Formasının hakkını verdi, başarıya kodlanmış hırsını sarı-kırmızı renkleri için döktüğü terlerle akıttı; fakat bu onbir sene boyunca Fatih Terim hiç şampiyonluk yaşamadı. Şampiyonluk yaşayamasa da milli takımda çizdiği grafik onu takımın değişmez oyuncusu yaptı. 51 kez milli formayı giydi, A Milli Takımı'nda oynama rekorunu 1984 yılından 1995'e kadar elinde tuttu. Rekorunun kırılması için 11 yıllık müddetin geçmesi gerekti. Fatih Terim jübilesi için sahaya helikopterle inerek, futbolculuk hayatına son noktasını renkli kalemle atmış oldu. Fatih Terim isminin çevresinde dönmeye başladığımızda futbolla uzaktan yakından alakalı herkesin aklında kalan 'muhteşem jübile'nin unutulur gibi olmadığını fark etmesi uzun sürmedi. 18 yıllık futbol yaşamının 11 yılını verdiği Galatasaray'dan, yeşil sahalardan, tezahüratların çarpıştığı stadlardan ayrılma zamanıydı. Havasından geçilmez bir futbol şovunun en şatafatlı vedası... Sarı-kırmızı konfetiler uçuşurken sahada Galatasaray-Trabzonspor maçı oynanır... Sadece sahayı değil kırmızı karanfilleri de birbirine katar helikopterin sesi ve nefesi... Santra noktasına inen helikopterde kaptan Fatih gözükür, alkış kıyamet... Fatih Terim futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük kurslarına gider. Ankaragücü'nü iki, Göztepe'yi bir yıl çalıştırır. 1990-1993 tarihleri arasındaki Ümit Milli Takım hocalığını, A Milli Takım Teknik Direktörlüğü izler. A Milli Takım Teknik Direktörü olarak ilk maçına Ekim 1993'te çıktı. Türk futboluna attığı başarı imzaları birbiri ardına sıralanmaya başladı. Fatih Terim için dönüm noktası İnönü Stadı'nda oynanan ve 2-1 Türkiye'nin galibiyetiyle sonuçlanan İsveç maçı oldu. Türk milli takımını 1996 Haziran'ında İngiltere'de oynanan Avrupa Futbol Şampiyonası finallerine taşıyan hoca oldu. Daha sonra Galatasaray'ın başına geçti ve takımı dört yıl (1997-1998, 1998-1999, 1999-2000 sezonlarında) üst üste şampiyon yaptı. Takımın mali problemlerinden futbolcunun psikolojisine kadar ilgilenen bir teknik direktör idi. Karizmatik kişiliğiyle futbolcularını ikna eder ve takımda tek sorumlunun kendisi olduğuna inandırır. Bu istikrar en nihayetinde Türk futbol tarihinde bir ilkin daha gerçekleşmesini sağladı. Fatih Terim sarı-kırmızılı ekip ile Avrupa'da da başarılar kazandı. 1999-

2000 sezonunda Galatasaray'a UEFA kupasını kazandı. Daha sonra Fatih Terim, kariyerini İtalya futbol 1.lig takımlarından Fiorentina'nın teknik direktörü olarak sürdürdü. Bu takımdaki başarılarıyla İtalyan futbol kamuoyunun dikkatlerini üzerine topladı. 2001-2002 futbol sezonunda ise dünyaca ünlü Milan takımında teknik direktör olarak çalıştı.

Fatih Terim, namıdiğer "imparator". Türk futbol tarihine altın harflerle imzasını atan ve dünya futboluna da damgasını vuran bir teknik adam oldu. Şampiyonlar Ligi'nde aldığı sonuçlarla Türk futbolunun çıkışı kıtalara taşıdı. Sarı-kırmızılı ekip birbiri ardına bu başarılarla imza atarken, taraftar da teknik direktörleri Fatih Terim'i "imparator" ünvanıyla ödüllendirildi.

FÜREYA KORAL (1910 – 26 Ağustos 1997)

Türkiye'nin ilk kadın seramikçisi ve çağdaş seramiğin öncüsü olan Füreya Koral, 1910 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. 1927 yılında Nötre Dame De Sion Fransız Lisesi'nden mezun oldu. Bir süre İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Felsefe Bölümü'ne devam etti. 1947'de sağlık sorunları nedeniyle İsviçre'ye gitmesi, sanatçının seramiğe ilgi duymasına neden oldu ve İsviçre ve Paris'te resim, heykel ve seramik çalışmaları yaptı. Lozan'da, Paris'te ünlü Serre'nin atölyesinde çalışmalarını sürdürdü. Haziran 1951'de J. Lassaing ve Estienne'in de ilgisiyle Paris M.A.I. Galerisi'nde, Kasım ayında da Maya Galerisi'nde açtığı ilk sergilerinden sonra Türkiye'ye döndü ve İstanbul'da kendi seramik atölyesini kurdu. Füreya Koral'ın yapıtlarının en büyük özelliği seramiğin ana malzemesi kili, özgün yorumunu iletmede bir araç olarak kullanmasıydı. Onun bu tutumu, 1950'li yıllara kadar Batı dünyasında bile yaygın değildi. Sanatçının çağdaş öncülüğü bu anlamda önemliydi. Ayrıca kurduğu Batı düzeyinde donanımlı atölyesinde Alev Ebüzziya, Birgül Başarır, Binay Kaya, Tüzüm Kızılcam gibi sanatçıları yetiştirdi. Çalışmalarıyla seramik sanatımızı dünyaya açan Füreya Koral, ayrıca çini sanatımızı da çağdaş bir yorumla Türk mimarisine yeniden kazandı.

Özellikle duvar dekorasyonu, pano ve şömine üstüne çalışmalar yaptı, 1960 yılında da Ankara'daki Marmara Otel için büyük bir pano yaptı. Sanatçının diğer eserleri arasında, 1963 yılında Ankara'da Ulus Çarşısı'na, İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'na, 1966 yılında İstanbul'da Ziraat Bankası'na, 1969 yılında İstanbul Divan Otel'i'ne yaptığı panolar sayılabilir. Yurt içinde ve dışında 32 sergi açtı. Eserlerini Paris'deki Salon d'Octobre, Mexico City'deki Modern Sanat Müzesi, Prag'da Napstkovo Muzeum, Washington'da Smitshonian Institute ve Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki galerilerde sergilendi. 1955 yılında Cannes Uluslararası Sergisinde gümüş madalya, 1962 yılında Prag Uluslararası Sergisinde altın madalya kazandı.

1967 yılında İstanbul'da düzenlenen Uluslararası Seramik Sergisinde de gümüş madalya aldı. Ayrıca Washington Smithsonian Enstitüsü'nden ödül ve Fransa'daki Vallauris bienalinden onur diploması aldı. Koral, 1981'de Kültür Bakanlığı ödülü, 1986'da Sedat Simavi Vakfı Plastik Sanatlar Ödülüne de lâyık görüldü. Koral, 26 Ağustos 1997'de 87 yaşında İstanbul'da öldü.

Yazar Ahmet Hamdi Tanpınar 1958 yılında onun için şunları yazmıştı: "Daha ilk tecrübelerinden itibaren seramiği başka iklimlere taşımaya çalıştı. Bu sayede seramik eserlere ilk işaretimizde piştikleri ateşin karşısında hizmetimize koşan uysal cariyeler olmaktan kurtuldu. Bu ateş kızları şimdi büyük resmin ve heykelin gururuyla bize geliyorlar. Tabak gibi, fincan gibi hususi bir iş görenler bile bizimle bir sevgili nazıyla, edasıyla konuşuyorlar."

Sanatçı "Yürüyen insanlar" adlı heykelciklerinde delikler açıp kişiliğini yitirmiş insan tipi yarattı.

Türk seramik sanatçısı. Özellikle çinicilik konusundaki gelişkin tekniğiyle, Doğu ve Batı sanatlarının bir birleşimine vardı.

Füreyâ Koral, soyuttan gerçeküstüne uzanan ve zaman zaman yerelliğe ağırlık veren bir anlatım çeşitliliği içinde seramik panolar, üç boyutlu yapıtlar, vazo, tabak vb. gibi günlük yaşamda kullanılacak ürünler gerçekleştirmiştir. Özellikle çinicilik konusundaki bilgisi ve yetkin işçiliği, yapıtlarında Doğu ve Batı sanatını başarılı bir biçimde birleştirmesine olanak verdi.

Seramik, Füreyâ Koral için bir varoluş biçimiydi. Hamur yoğurmaya çamur yoğurmayı yeğledi. Etik, estetik, politik... her konuda doğrulardan yanaydı. Onun için sonuç değil, nedenler önemliydi. Yürürken ardında izler bıraktığını bilir, fakat dönüp ardına bakmazdı. Pişman olmayanlardandı, fırınından çıkan bir seramiği, beğenmediğinde gözünü kırpmadan kırıp atardı. Yaratıcılığa, güzelliğe, müziğe, resme, şiire, bilime, operaya, tiyatroya, sinemaya inanırdı. Emeği yüce bir değer olarak görürdü; emek ve yaratıcılık, onun gözünde, eşanlamlıydı. Her yerde aşkı aramış, kimbilir, belki de kilde bulmuştu.

LEYLA GENCER (1928 -)

Leyla Gencer Safranbolu'lu bir babanın, Polonya'lı bir annenin kızıdır. 1928 yılında İstanbul'da doğdu. Çocukluğu İstanbul Çubuklu'da bir köşkte matmazelinde öğrendiği Fransızca, İtalyan Lisesi'nde kaptığı İtalyanca, geniş aile çevresinden edindiği Anadolu kültürü ve annesinin sağladığı müzik ortamında gelişti. İbrahim Gencer'le evlendikten sonra, çevresindeki dostların teşvikiyle İstanbul Belediye Konservatuvarı'na girdi. İstanbul Belediye Konservatuvarı'na girdiği gün kararını vermişti: "Günün birinde ya La Scala'da

söylerim ya da ölürüm". Daha sonra tatilini İstanbul'da geçirmekte olan, dönemin ünlü hocası ve "Aida"sı Arangi Lombardi'yi buldu ve sesini ona dinletti. Arangi Lombardi onun sesindeki elastikiyete hayran oldu ve onu çalıştırmaya başladı. Daha sonra 1949 yılında Ankara'ya gitti ve ünlü hocalarla çalışmaya devam etti. 1950-1952'de Ankara Devlet Tiyatro ve Operası'nda Cavalleria Rusticana'nın Santuzza'sı, "Tosca"nın Floria Tosca'sı olarak sahne aldı. 1953 yılında yaşamını değiştirecek önemli bir adımı attı. İtalya ve Türkiye arasında imzalanmış olan kültür antlaşması çerçevesinde Roma'ya resital vermeye gitti. Yurt dışına ilk çıkışıydı. Roma'da verdiği resital RAI stüdyolarından canlı yayımla tüm İtalya'ya yayınlandı. Resitalin sonunda Maestro Mairo Labroca, RAI'nın genel müdürü ve müzik yönetmeni, Leyla Gencer'i Napoli'ye San Carlo Operası'na gönderdi. Sadece 4 gün sonra Yaz Festivali'nde Arena Flagrea'da "Cavalleria Rusticana" da başrol oynamaya başladı. Gösterdiği büyük başarıdan sonra Leyla Gencer'in İtalya serüveni başladı. Uzun yıllar sürecektir bu serüvende batı ülkelerinde "La Diva Turca", "La Gencer", "La Regina" olarak ün yapan; Milano, Roma, Napoli, Venedik, Viyana, Paris, San Fransisco, Köln, Buenos Aires, Londra, Rio de Janeiro, Bilbao, Chicago'da sanatını dinleten; Lucia'nın, Norma'nın, Lady Macbeth'in, Queen Elizabeth'in, Tosca'nın, Lucrezia'nın, Madame Butterfly'nin, Alceste'nin, Aida'nın, Violetta'nın, Leonora'nın "Leyla la Turca"sı sopranomuz Leyla Gencer, hem seçkin opera sahnelerinde hem de resitallerinde hayranlık uyandırdı. Opera repertuarında 23 bestecinin 73 yapıtı vardır. Uluslararası platformdaki opera serüveni, 1957 yılında Milano'daki La Scala'da kazandığı başarıyla doruğuna çıkmıştır. 1958 yılında La Scala'da "Assassinio nella Cattetrale" operasının dünya prömiyerinde yine sahnede Leyla Gencer vardır ve o günden sonra dünyanın hemen bütün ünlü sahnelerinde "La Regina" olarak alkışlanan Gencer, 1980 yılında operayı bıraktığı güne kadar dorukta kalmıştır.

Leyla Gencer ilk günlerden başlayarak, asla "bilmiyorum" dememiştir. Bilmediği herşeyi en kısa zamanda öğrenebileceğine sonsuz bir inancı vardı. Azimliydi, kararlıydı. Bilmediğini çalışarak öğrenirdi.

Leyla Gencer Opera Sanatı'nın doruk kurumu La Scala'yla bütünleşen bir sanatçıdır. Sadece olağanüstü icracılığı, ses ve sahne gücü değil, eğitimciliğiyle de unutulmayacak bir sanatçıdır. Leyla Gencer aynı zamanda Tutkunun Romanı'nı yazdırmış bir güçtür.

SEMİHA BERKSOY (1910 – 16 Ağustos 2004)

İlk Türk kadın opera sanatçısı ve ressam. 1910 yılında İstanbul'da doğdu. Yüksek dramatik soprano olarak Ankara Devlet ve Opera Balesi'nin başsolistlerinden olan Berksoy,

'Mezardan Gelen Mektup' hikayesinin de yazarıdır. Sanatçı, İstanbul Konservatuarı'nda ve Güzel Sanatlar Akademisi Namık İsmail Atölyesi Resim ve Tiyatro Okulu'nda eğitim aldıktan sonra, İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda sesiyle üne kavuştu, Türkiye ve Avrupa'da operelerde oynadı. Atatürk tarafından 19 Haziran 1934 tarihinde takdir edilen Berksoy, ilk Türk operası olan Adnan Saygun'un bestelediği 'Özsoy'da Aysım başrolünü oynadı. Aynı yıl devlet bursuyla gittiği Almanya'da Berlin Devlet Yüksek Müzik Akademisi Opera Bölümü'nü birincilikle bitiren Berksoy, 1939'da Richard Strauss'un 'Ariadne Auf Naxos' operasında Ariadne rolünü oynayarak, Avrupa'da sahneye çıkan ilk Türk opera primadonnası oldu. Türkiye'ye 1940 yılında dönen Semiha Berksoy, Ankara Halkevi'nde, Carl Ebert'in rejisini yaptığı 'Tosca' ve 'Madame Butterfly' operalarında oynadı. 'Il Trovatore' operasındaki rolüyle 30. sanat yılı jübilesini kutlayan Berksoy, Devlet Tiyatrosu'nda da dram bölümünde çeşitli oyunlarda rol aldı. 'Deli Dolu' ve 'Lüküs Hayat' operetlerinin ilk icrasını da gerçekleştiren sanatçı, Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı verilmesinin 50. yılında, TBMM tarafından ilk kadın opera sanatçısı olarak 'Atatürk Opera Ödülü'ne layık görüldü.

Berksoy, ayrıca 1961 yılından başlayarak Türkiye ve yurtdışında birçok resim sergisi açtı. 1998 yılında 'Devlet Sanatçısı' ünvanı alan Berksoy, 2003 yılında Viyana'da Samlung Esly Modern Müze'de sergiye katıldı. Aynı yıl Viyana'da Salome performansını gerçekleştirdi. Semiha Berksoy, son olarak İş Sanat Kibele Galerisi'nde retrospektif resim sergisi açtı. Semiha Berksoy 16 Ağustos 2004 günü 94 yaşında vefat etti. Semiha Berksoy, Atatürk'ün sanat devrimlerine sonuna kadar bağlıydı. Ölene kadar sanatla yaşadı. Türk halkına inanıyordu ve memleketini çok seviyordu. Türk operasını dünya çapına çıkaracağı diyordu. Berksoy'un Türk sanatına vasiyeti vardı. O da, Atatürk'ün opera, tiyatro ve sanat devrimlerinin kesintisiz devam etmesiydi. O bir yıldızdı, Türkiye'nin bir yıldızı kaydı, gitti. Türk operasının temeli Semiha Berksoy'du.

Resim yapan, uluslararası bienallere katılan, 90 yaşında New York'ta sahne alarak büyük başarı elde eden, Semiha Berksoy 72. sanat yılı akşamı Atatürk Kültür Merkezi Büyük Salonu'nda Beethoven'in Fidelio operasında kendi tasarımı olan kostümüyle sahne alan olağanüstü bir insan ve sanatçıdır.

Semiha Berksoy yaşamının her döneminde daima sıradışı olmuştur.

SEZEN AKSU (13 Temmuz 1954-)

Sezen Aksu son 31 yıldır topluma sadece ve sadece şarkılarıyla farkı farketirmeyi başarmış ender sanatçılardan biridir. Bugüne kadar yarattığı ve yaratılmasına katkıda

bulduğu 800'e yakın şarkı ile farkı farketirdi. Sezen Aksu üstün şarkıcılığının yanı sıra şair bir sanatçımızdır. Yarattığı şarkılarında aşk teması ağırlıklı olarak gözüke de, kimi kez aşık kimi kez üstü kapalı, fakat mutlaka toplumsal olayların farkedilmesini sağlamıştır. Toplumsal olayları yıllarca önce hoş melodiler içine dantel gibi işlediği mısralarla topluma göstermeye çalışmıştır.

Müzik dünyasına 1975 yılında adımını atan sanatçı, ikinci albümünden itibaren kendi beste ve güftelerini seslendirmeye başlamıştır. Sezen Aksu'nun güfteleri/şiiirlerini düzenli metinler ve serbest düzenli metinler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Sezen Aksu güfteleri/şiiirlerinde halk şiiiri geleneğinin de belirgin bir etkisinin olduğu görülür. Bir çok güftesi/ şiiiri temel nazım birimi olan dördlüklerden oluşan koşma, türkü gibi nazım şekilleriyle ilişkilendirilebilir. Bir kısım güfte/şiiirlerinde sone tarzına benzer bir mısra kümelenmesi yapılmıştır. Sezen Aksu'nun güfte/şiiirinde mısra, genellikle anlam bütünlüğü olan cümleler şeklinde karşımıza çıkar. En güzel örneklerinden biri Dansöz Dünya isimli şarkının dizeleridir: "Hiç kavga bilmez gülle yaprak / Hiç kıyar mı ağaca toprak / KIVIR KIVIR KIVIR / Öz paramparça / KIVIR KIVIR KIVIR / Öz esir teninde." Hangi pop şarkıda yukarıdaki gibi dizelere rastlayabiliriz ki? Sezen Aksu artık olgunlaşmış bir şair... Sezen Aksu geniş bir külliyat oluşturan güfte/şiiirlerinde kişisel temaları (aşk, sevgi, hüzn...) çoğunluk olarak kullanmasına karşın, sosyal temalardan da kesinlikle hiç bir zaman uzak kalmamış, ilk üretimlerinden itibaren toplumsal olaylar, yozlaşmalar, maddi değerlerin ve süfli eğlence hayatının yüceltilmesi, siyasi baskılar, kadının ailesinde ve sosyal hayat içerisinde çaresizlik ve ezilmişlikleri gibi çarpıklıkları eleştirel bir bakış açısıyla dile getirmiştir. Sezen Aksu aşkı romantik yönden ele aldığı gibi, realist yönden de ele almıştır. Aşk, Sezen Aksu güfte/şiiirlerinde coşku, teslimiyet, sığınma, boyun eğiş, özlem, kıskançlık, hüzn, pişmanlık, ayrılış, kaçış, ihanet, intikam, ihtiras, ölüm, nostalji gibi gerçek hayatın çok yönlü ve çelişkili hallerinde birlikte yaşar.

Sezen Aksu'yu başlangıcından bugüne dek ürettikleriyle birlikte toplum hayatından çekip alsak ne olur ? Sadece müzik alanında ürettikleriyle değil, toplumun duyguları, dinamikleri, beklentileri konusunda yaptığı birebir gözlemleriyle birlikte hayatımızdan çekip çıkarsak ne olur? Herhalde önce toplumsal bellek yelpazesi içinde sosyo-kültürel bir kayıt boşluğu doğar. Sonra da toplum kültürünün yeniden-üretimini önemli bir dilimini oluşturan popüler müzikte, belki de ilk defa ithal olmayan, bize ait duygularla söylenen şarkılar bireye ulaşmamış olur...

Sezen Aksu şarkıları bizde kabul gören anlamıyla hiçbir zaman 'pop' olmadı. Sezen Aksu makam müziğini çok sesli olarak yeniden üretmeye çalıştı ve çağdaş armonik farklılıklar içinde makam müziğine yaslandı. Sezen Aksu şarkıları, bilinen anlamda pop müzikten çok farklıydı, bize aitti, ve insanları

bu kadar yakalamasının önemli nedenlerinden biri de buydu galiba. Batılı müzik otoriteleri de bunun farkında artık. Kendi anılarını, hasretlerini, kederlerini ve gözlemlerini bizden esirgemeyen cömert bir şair ve müzik insanı.

Sezen Aksu aylarca ortada görünmese de insanlar onu aynı şiddette sevmeye, hissetmeye devam ediyorlar. Onlar Sezen Aksu'yu görmeseler de Sezen Aksu'yla yaşayabiliyorlar. Sezen Aksu onların hayatlarının ve hayallerinin bir parçası olmuştur. 30 yıl boyunca dinleyicisi ve seyircisiyle arasında katlanarak gelişen bu büyülu bağın nedenini düşünmek gerek. Bunca yıl sonra verdiği konserlerin, binlerce on binlerce kişi tarafından izlenmesinin sebebi nedir? Aslında belki de tek bir kelimeyle cevap vermek gerekirse "şefkat" denilebilir. Sezen'in gerek müziği, gerek davranış diliyle bireye gönderdiği samimiyet, safiyet ve sadakatten oluşan bir "şefkat" olabilir bu. İnsanın ve toplumunun kültürel mirasını da değerlendiren kollayıcı-koruyucu bu şefkat, zaman içinde hedefini bularak sağlam bir biçimde kabul görmüştür. Sezen Aksu onların içlerindeki en kuytu odalarında saklı duygularının ifadesi sanki. Söyleyemedikleri ama söylemek istedikleri her şey onun sözcükleriyle ve sesiyle hayata geçiyor. Sezen Aksu onların acılarından, kederlerinden, arzularından, bazen de dalgacılıklarından, dilin gündelik özelliklerini kullanarak şarkılar yapıyor. O şarkıları çok seviyorlar, "biz de tam böyle hissetmiştik" diye düşünüyorlar. Hayatın içinde tüketilen en sıradan kelimelerle, en sıra dışı duyguları anlatan ve hepimizin hayatlarına dokunan şarkılar yazabiliyor; o bir yaratıcı çünkü. Yaratıcılar da en sıradan ayrıntıları ve sözcükleri bile bir büyüye çevirebilirler! Onun şarkıları, insanların hayatın içinden daha az zahmetle geçmelerine yardım ediyor. Onun, toplumla olan ilişkisinde biraz derince kazılar yapıldığı takdirde, Sezen Aksu, bu toprakların on bin yıllık bir birikim zincirinin son halkası olarak ve Anadolu'da Ana Tanrıça ile başlayan ve günümüz çağdaş kadınına kadar uzanan bir birikimin dışı simgesi gibi değerlendirilebilir. Sezen Aksu'nun şarkılarının sözlerine ve bestelerine bakarsak, Anadolu'nun sesini ve duygusunu evrenselleştirdiğini görürüz; çünkü şarkıları, tanklardan toplardan daha güçlüdür.

KAYNAKLAR

1. Barışta P: Şefkatli büyücü, Milliyet Sanat Dergisi, 1 Temmuz (2002).
2. Aliye Berger, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul (1998).
3. Çil S: Unutulmaz bir portre: Füreye Koral, Tombak- Antika Kültürü Koleksiyon ve Sanat Dergisi 1997;16:46-52.
4. Devrim Ş: Şakir Paşa Ailesi: Harika Çılgımlar, Milliyet Yayınları, İstanbul (1997).
5. Duncan S: Şimdiki An Farkındalığı, Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul (2003).
6. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedi, Endüstri Merkezi Yayınları, Cilt 1, s.222, İstanbul (1997).
7. Edgü F: Füreye: Ateş ve Sır, Maçka Sanat Galerisi, İstanbul (1992).
8. Füreye Koral, Seramik: Sanat, Bilim ve Teknoloji Dergisi 1998; Ağustos 4:6-31.
9. Bir Usta, Bir Dünya: Füreye Koral, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul (1997).
10. Krishnamurti J: Farkındalığın İşığı, Ötesi Yayıncılık, İstanbul (1997).
11. Kulin A: Füreye, Remzi Kitabevi, İstanbul (2000).
12. Oral Z: Konuşa Konuşa, Gür Yayınları, İstanbul (1983). s.126-35 Leyla Gencer, s.145-56 Aliye Berger, s. 173-88 Füreye.
13. Oral Z: Leyla Gencer: Operanın Türk Divası, Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları, Ankara (1995).
14. Oral Z: Leyla Gencer: Tutkunun Romanı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul (1996).
15. Osho : Farkındalık: Dengeli Yaşamın Anahtarı, Ovvo Basım Yayın ve Tanıtım Hizmetleri Tic.Ltd.Şti, İstanbul (2004).
16. Özbilgen F: Semiha Berksoy'un Anıları, Broy Yayınevi, İstanbul (1997).
17. Resim Tarihimizden: "İş ve İstihsal", 1954 Yapı Kredi Resim Yarışması, Yapı Kredi Yayıncılık, İstanbul (2004).
18. Sançicek M: Şair Sezen Aksu, Türk Dili-Dil ve Edebiyat Dergisi 2004; 631:26-36.
19. Semiha Berksoy: Yüksek Dramatik Soprano, T.C.Kültür Bakanlığı, Ankara (2000).
20. Türker Y: Cesur bir kız çocuğu, http://www.radikal.com.tr/veriler/2002/03/25/haber_32883.php
21. Üçü Birlikte: Fahrelnisa-Aliye-Füreye, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul (2001).
22. www.sezen-aksu.com
23. Yaşamı/Sanatu/Yapıtları: Aliye Berger, Ada Yayınları, İstanbul (1980).

